

Мирова угода: вирішення проблеми чи відтягування неминучого?

Ігор ДИКУНСЬКИЙ,
партнер DLF attorneys-at-law

Ярослав АНИКЄЄВ,
юрист DLF attorneys-at-law

Що таке мирова угода і навіщо вона потрібна

Мирова угода – це угода між боржником і кредиторами про відстрочку та/або розстрочку, а також прощення боргів боржника. Мирова угода є одним із законодавчо встановлених способів уникнути ліквідації боржника. В деяких випадках застосування мирової угоди дозволяє значно скоротити строк процедури банкрутства, а кредиторам – раніше отримати кошти (іноді отримати більше коштів, ніж у результаті ліквідації).

Водночас така процедура як мирова угода, на відміну від ліквідаційної, враховує інтереси не лише кредиторів, але й боржника, оскільки надає можливість зберегти підприємство та відповідні робочі місця.

Особливістю є те, що мирова угода може бути укладена на будь-якій стадії процедури банкрутства, але не раніше ніж затвердження реєстру кредиторів. Таке обмеження необхідне, оскільки в мировій угоді мають бути враховані інтереси всіх кредиторів, порушення інтересів окремого кредитора не допускається.

Щодо укладення мирової угоди законодавство передбачає низку обмежень. Зокрема, мирову угоду можна укласти щодо вимог другої та наступних черг, а також вимог, забезпечених заставою.

Мирову угоду затверджує суд, вона є підставою для закриття провадження у справі про банкрутство. У разі невиконання або розірвання мирової угоди поновлюється провадження у справі про банкрутство.

Достатньо часто мирову угоду у справах про банкрутство плутають

з мировою угодою, яка передбачена нормами Господарського процесуального кодексу (ст. 192 та 193 ГПК України). Різниця полягає в тому, що за ГПК мирова угода – фактично рішення сторонами справи на власний розсуд. При цьому сторони не обмежені у способі врегулювання справи. Ухвала про затвердження мирової угоди за ГПК вважається виконавчим документом, а наслідком невиконання угоди є право потерпілої сторони подати таку ухвалу до виконавчої служби для її примусового виконання.

Натомість з мировою угодою в банкрутстві існує низка обмежень. Вона не може бути розроблена на власний розсуд сторін. Закон передбачає обов'язкові умови такої угоди, а також умови, які не можуть бути включені. Крім того, наслідком невиконання мирової угоди у справі про банкрутство є поновлення провадження у справі.

Щодо укладення мирової угоди застосовують такі обмеження:

- мирову угоду може бути укладено лише після виявлення всіх кредиторів та затвердження реєстру вимог кредиторів у господарському суді;
- всі кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника, мають висловити письмову згоду на укладення мирової угоди;
- для державних підприємств з участю держави більше ніж 50% мирова угода має бути погоджена з органом, уповноваженим управляти державним майном;
- мировою угодою не допускається прощення, відстрочка або розстрочка коштів, належних працівникам

боржника (заробітна плата, грошові компенсації та гарантії, соціальні виплати);

- для кредиторів, які не брали участь у голосуванні або проголосували проти укладення мирової угоди, не можуть бути встановлені умови гірші, ніж для кредиторів, які висловили згоду на укладення мирової угоди, якщо їхні вимоги належать до однієї черги (тобто під час укладення мирової угоди сторони мають виходити з принципу справедливості, враховуючи черговість, встановлену законодавством про банкрутство).

При цьому законодавство захищає конкурсних кредиторів. Якщо державний орган зволікає з погодженням мирової угоди, суд у межах справи про банкрутство може прийняти рішення про визнання таких дій (бездіяльності) незаконними та затвердження мирової угоди без погодження органу.

Якщо зволікають або заперечують заставні кредитори, то уникнути затягування справи допоможе прийняття одного з рішень: про виділ забезпечених речей з майна боржника, їх продаж на аукціоні та задоволення вимог такого кредитора (або кредиторів) шляхом отриманих від продажу коштів; про викуп боргу відповідно до відомостей реєстру вимог кредиторів.

Таким чином законодавство хоча і надає право державі та забезпеченим кредиторам висловити свою думку, але захищає звичайних конкурсних

кредиторів, оскільки вони перебувають у менш вигідному становищі.

Рішення про укладення мирової угоди від імені кредиторів приймає комітет кредиторів більшістю голосів кредиторів. Від імені боржника – керівник боржника чи арбітражний керуючий (керуючий санацією, ліквідатор), які виконують повноваження органів управління і керівника боржника та підписують її. Від імені кредиторів мирову угоду підписує голова комітету кредиторів.

Власник майна боржника має право брати участь в обговоренні умов мирової угоди у процедурах санації та ліквідації. Тобто у процедурі розпорядження майном рішення про мирову угоду приймають без участі власника.

Мирова угода має обов'язкові та додаткові умови. Зокрема, в мировій угоді сторони обов'язково мають передбачити розміри, порядок і строки виконання зобов'язань боржника, а також відстрочку чи розстрочку або прощення (списання) боргів чи їх частини.

Додатково мирова угода може містити умови про виконання зобов'язань боржника третіми особами та задоволення вимог кредиторів іншими способами, що не суперечать закону.

Отже, мирова угода стає схожою на процедуру санації боржника, але швидшою та простішою. Крім того, мирова угода може виходити за межі, встановлені для процедури санації (зокрема, щодо строків відстрочки та розстрочки).

Враховуючи широкі можливості мирової угоди та можливі ризики, кредиторам необхідно для себе вирішити, наскільки така угода буде вигідною в межах конкретної справи.

Переваги мирової угоди

Навіщо потрібна мирова угода в банкрутстві? Мирова угода дозволяє досягнути низки позитивних ефектів (або їх сукупності), а саме значного скорочення строку процедури банкрутства, що означає менші витрати на супроводження справи та менші інфляційні втрати у разі погашення заборгованості раніше, ніж після провадження ліквідації.

Мирова угода може бути укладена на будь-якій стадії процедури банкрутства, але не раніше ніж затвердження реєстру кредиторів

кредиторів, оскільки вони перебувають у менш вигідному становищі.

Рішення про укладення мирової угоди від імені кредиторів приймає комітет кредиторів більшістю голосів кредиторів. Від імені боржника – керівник боржника чи арбітражний керуючий (керуючий санацією, ліквідатор), які виконують повноваження органів управління і керівника боржника та підписують її. Від імені кредиторів мирову угоду підписує голова комітету кредиторів.

Власник майна боржника має право брати участь в обговоренні умов мирової угоди у процедурах санації та ліквідації. Тобто у процедурі розпорядження майном рішення про мирову угоду приймають без участі власника.

Справи про банкрутство, навіть за наявності встановлених у законодавстві строках, можуть тягнутися роками. При цьому процедура санації вкрай рідко завершується відновленням платоспроможності та погашенням заборгованості перед кредиторами. До того ж такого погашення доводиться чекати достатньо довго.

У ліквідаційній процедурі погашення заборгованості взагалі відбувається після формування ліквідаційної маси боржника та продажу його активів. Тобто розрахунки з кредиторами в процедурах санації та ліквідації – це завершальні процедури банкрутства.

При цьому наявні активи боржника у кращому випадку будуть просто простоювати, а в гіршому – втратять свою цінність (наприклад, поіржавіє обладнання або виїде строк придатності товару).

Використання мирової угоди дозволяє запуснути активи в роботу та почати погашення заборгованості значно ефективніше.

Також укладення мирової угоди є обов'язковим, якщо під час санації боржника передбачено прощення, розстрочення або відстрочення боргів. Таким чином мирова угода дозволяє відновити платоспроможність боржника, якщо кількість боргів є надмірною.

При цьому кредиторам необхідно враховувати, що підписуючи мирову угоду для відновлення платоспроможності боржника, вони можуть отримати значно більше відшкодування заборгованості, ніж у разі простого продажу активів боржника.

Іншим прикладом значної переваги мирової угоди над іншими процедурами є перебування у боржника активу, який не належить йому на праві власності. Наприклад, за наявності у боржника-сільгоспвиробника в оренді земельної ділянки та відсутності коштів на оплату оренди. У такому випадку мирова угода є чи не єдиним способом зберегти ділянку, оскільки у разі систематичної несплати за оренду землі орендодавець має право вимагати розірвання договору. Єдиний спосіб отримати кошти для оплати оренди – використовувати земельну ділянку.

При цьому введення процедури санації та погодження плану санації може затягнутися на термін, за яким боржник пропустить строк посіву та остаточно втратить можливість погасити заборгованість.

Однак, незважаючи на багато позитивних можливостей мирової угоди, під час її укладення та виконання виникає низка проблем та ризиків.

«Підводні камені» мирової угоди

Учасники провадження у справі про банкрутство, а також інші особи, права та законні інтереси яких порушені або можуть бути порушені мировою угодою, мають право оскаржити ухвалу про закриття провадження у справі у зв'язку із затвердженням мирової угоди.

Варто зазначити, що право на оскарження ухвали про затвердження мирової угоди надано законодавством будь-якій особі, права якої можуть бути порушені внаслідок такої угоди.

Відповідно, це положення законодавства може бути використане для затягування виконання мирової угоди недобросовісними сторонами, а на підставі порушення строків виконання мирової угоди можна подати до суду заяву про розірвання мирової угоди у зв'язку з порушенням її виконання. Також затягування виконання угоди може призвести до неможливості її виконання (наприклад, якщо її виконання залежить від курсу іно-

земної валюти або вартості певного обладнання).

Хоча законодавство встановлює, що мирова угода може бути розірвана, якщо боржник не виконає умови мирової угоди щодо не менш як 1/3 вимог кредиторів, але такого захисту може бути недостатньо.

Один зі способів уникнути таких проблем – не вказувати в мировій угоді точних дат виконання розрахунків, обмежившись проміжком часу від настання події (наприклад, протягом 2-х місяців від дня винесення ухвали про затвердження угоди).

Також варто звернути увагу, що вимоги кредиторів, за якими зроблено розрахунки згідно з умовами мирової угоди, вважаються погашеними. Тобто кредитори не повертають отримані від боржника кошти у разі

повновлення провадження у справі про банкрутство.

Крім того, у разі невиконання мирової угоди кредитори можуть пред'явити свої вимоги до боржника в обсязі, передбаченому цією мировою угодою. У випадку відкриття провадження (провадженя) у справі про банкрутство цього ж боржника обсяг вимог кредиторів, щодо яких було укладено мирову угоду, визначається в межах, передбачених зазначеною мировою угодою.

Тобто законодавець визначає мирову угоду у справі про банкрутство, насамперед, як новацію зобов'язань боржника перед кредиторами.

Таким чином, перед підписанням або відмовою від підписання мирової угоди потрібно ретельно зважити всі переваги та ризики такого кроку. Особливо необхідно звернути увагу на такі питання:

- завдяки яким активам боржник планує погасити заборгованість (можливо, мирова угода є лише способом затягнути провадження у справі та встигнути вивести активи, які не вивели раніше);

- чи насправді всі кредитори перебувають у рівних умовах (тут необхідно пам'ятати, що заборгованості у банкрутстві погашаються відповідно до встановленої черговості);

Законодавець визначає мирову угоду у справі про банкрутство, насамперед, як новацію зобов'язань боржника перед кредиторами

- чи всі кредитори, включені до реєстру, є «реальними» (іноді боржник роздуває кредиторську заборгованість для отримання переваги в голосуванні, оскільки кредитори отримують кількість голосів відповідно до заборгованості; у такому випадку варто спочатку ретельно розглянути вимоги підозрілих кредиторів на предмет можливості оскарження їхніх вимог);

- чи є у вас та кредиторів, що вас підтримують, більшість голосів (як

вже згадувалося вище, рішення про підписання мирової угоди приймається більшістю голосів, тому може виникнути ситуація, коли мирову угоду фактично нав'язують кредиторам; у такому випадку бажано виконати рекомендації попереднього пункту);

- чи підписувати лише мирову угоду (якщо бажано здійснити додатковий контроль за відновленням платоспроможності боржника, можливо, кращим варіантом буде розробка плану санації боржника та підписання цих документів одночасно, що не дозволить керівництву боржника занадто вільно діяти до виконання плану санації);

- чи приймається рішення щодо прав та обов'язків третіх осіб, які не є учасниками провадження у справі про банкрутство.

Загалом, вирішуючи, чи варто підписувати мирову угоду, необхідно враховувати, що кредиторам у ліквідації погашаються кошти за рахунок майна боржника, а якщо коштів на погашення черги повністю не вистачає – пропорційно до суми вимог. Тому з повного обсягу заборгованості реально отримати лише 30% коштів. При цьому, як показує практика останніх років, фактична вартість цих 30%, отриманих через кілька років, становитиме близько 10%. Натомість укладення мирової угоди може дозволити відмовитися від 75%, заради отримання 25% – до втрати їхньої вартості.

Підсумовуючи, варто зазначити, що мирова угода є дуже гнучким інструментом у процедурі банкрутства, який у разі вмілого застосування може допомогти боржнику й кредиторам досягти основної мети процедури – відновлення платоспроможності боржника та погашення вимог кредиторів.

